Lærerveiledning – utfyllende informasjon

Lærerveiledningen er ment som en støtte til undervisere i ÆEMÆ og et sted hvor man finner utdypende informasjon om tematikk som undervises i.		Video i undervisning
		Elevaktivitet i undervisning
		Tips til steder i undervisningen hvor man bør være ekstra oppmerksom
		Lærerveiledning henviser til utfyllende informasjon/forberedelse.
	➢	Henviser til film fra nettside
	❖	Henviser til nettside du kan lese mer

1. Ønske velkommen
Hilse på hver elev: Ta i hånda, gi navnelapp, sikre blikkontakt, si navnet til hver elev og ønske god morgen. Gi opplevelse av å bli sett.
Kort repetisjon fra forrige time. «Hva husker dere…?» Ta imot eventuelle spørsmål.
Postkassen: Ta imot spørsmål og minn om bruken av den.

2. Digitale seksuelle overgrep
Politiet forklarer - video: 1minutt og 10 sekunder
Underviser trenger ikke utdype noe på dette tidspunkt.

Prøv å følg litt diskre med på elevene mens de ser filmen.

3. Voksne som ønsker kontakt med barn
Mia forklarer - video: 44 sekunder.
- Se filmen «what is grooming»: https://www.youtube.com/watch?v=o3Vw_RjHsEw
  Filmen forklarer hvordan mekanismene rundt grooming og hvordan disse påvirker barn.

4. Når fremmede eller kjente spør om nakenbilder
- 32% av barn mellom 9 og 17 har opplevd å få seksuelle meldinger
- *24% av barn mellom 9-17 har møtt noen de har blitt kjent med på nett.*

Tilgang, bruk, risiko og muligheter. Norske barn på Internett. Elisabeth Staksrud, Kjartan Ólafsson

5. Grooming
Det kan være spennende å snakke med fremmede om sex på nettet!
Du kan føle seg spesiell og det er godt å høre at man er fin og deilig. Du kan nesten bli litt forelsket. Dette kan være noe som kalles for grooming. Grooming er en form for manipulasjon der en voksen sier og gjør ting for at du skal føle deg helt spesiell, og på den måte bygge tillitt. Ofte er den du chatter med veldig snill og forståelsesfull. Det kan dermed være fristende å sende et nakenbilde eller en video til noen som liker deg, men ofte resulterer dette i trusler om hva som skjer om du ikke sender flere bilder/videoer – truslene kan også gjelde å ha sex med den du chatter med. Bilder og videoer kan lagres og brukes for å true deg til å sende mer seksuelt innhold. Alt du sender vil den som groomer kunne bruke mot deg og på den måte prøve å kontrollere deg. Husk at den som groomer gjør noe ulovlig, og personen vet det.
Trusler og utpressing på nett er dessverre blitt mer og mer vanlig. Også i Norge er mange barn og unge blitt utsatt for dette. I andre land kalles dette «sextortion». Det innebærer trusler om å publisere seksuell informasjon, bilder eller videoer av noen. Truslene fremsettes i noen tilfeller for å presse offeret for penger, i andre tilfeller for å tvinge offeret til å gjøre noe mot sin vilje.
Det hender at voksne med dårlige hensikter oppretter kontakt med barn under gaming, på nettsteder som tilbyr chattetjenester eller i sosiale medier. Hensikten kan være å møte deg og etter hvert få mulighet til å forgripe seg seksuelt på deg. Dette kalles grooming, eller barnelokking på godt norsk. Grooming er straffbart med en strafferamme på inntil 1 års fengsel.
Hvordan går en overgriper frem for å oppnå tillit til et barn over tid?
Et eksempel er at en voksen tar kontakt med et barn i et åpent forum, for deretter prøve å få kontakten til å skje direkte mellom dem i et lukket nettverk, for eksempel på Facebook eller Snap Chat. Den voksne ønsker ofte å få tak i barnets telefonnummer, slik at de også kan ha kontakt via SMS. Ved å lære barnet å kjenne, får den voksne barnets tillit og legger slik til rette for et fysisk møte.
Lær mer:

Elever på Huseby skole er blitt venner med «Celine» og «Even» på Snapchat. Det de ikke vet er at både Celine og Even er falske profiler, styrt av en voksen.

➢ Se NRK-filmen «Grooming – voksne lokker barn på nettet» https://www.youtube.com/watch?v=lhUF4RoUb7o ÆEMÆ har også laget en film som eksemplifiserer falske profiler og hvordan innhold publisert av familie brukes for bygge tillitt når fremmede kontakte barn på nett. I filmen blir Marius venn med Emilie på Snap Chat, men han vet ikke at Emilie i virkeligheten er en voksen mann med dårlige hensikter. Gjennom informasjon som Marius' mamma og morfar har lagt ut på sosiale medier om Marius, forsøker mannen å oppnå Marius sin tillit. Kanskje klarer han til og med å lokke Marius med i bilen sin ved å bruke denne informasjonen han har tilegnet seg om ham? ➢ Se filmen: «Stop sharenting» - mangler lenke	
6.Vet du hvem du snakker med? Grooming - video: 1 minutt og 56 sekunder *Vær oppmerksom når en fremmed på nett:* • ønsker å være venn/kjæreste på nettet. • går over til andre plattformer, der programmer kan redigere stemmen/bruke filter. Skype, Messenger, Snap etc. Det kan være ulike grunner til at de ønsker dette, men dette er signaler man bør være obs på. • snakker om sex eller kropp, og ønsker å se bilder av deg • bruker ekkelt språk og stiller grove og private spørsmål. • bes om nakenbilder eller at du filmer seg selv. • maser om sexprat eller.	
7. Porno på nettet *<u>Hva er porno?</u>* Porno finnes overalt. På film, magasiner, internett og sosiale medier. Det viser gjerne bilder eller videoer av mennesker som utfører seksuelle handlinger eller sex på kamera. Porno skal hovedsakelig være laget lovlig, og spilles gjerne inn av pornoskuespillere. Disse er over 18 år, og får betalt. De har også samtykket til filming og delingen av filmen. Det finne flere nettsider for porno. En av de mest kjente er Pornhub. Porno skal være noe man kan like å se på, og som mange for eksempel onanerer til. Ifølge en undersøkelse gjort av Medietilsynet har over halvparten av barn og unge mellom 13-18 år sett porno. Undersøkelsen viser at 55% av de mellom 13-18 år så porno på nett første gangen før de fylte 13 år. *(Medietilsynet Barn og medier 2022: Porno).* Det finnes egne nettsider for såkalt "etisk porno". Dette er nettsider som fokuserer på samtykke og som er et bedre alternativ til nettsider som Pornhub. *<u>Hva er forskjellen på porno og sex i virkeligheten?</u>* Det kan være vanskelig for barn og unge å forstå forskjellen på sex i virkeligheten og porno. Mye av pornoen på internett kan være skummel, voldelig, rasistisk og ekkelt å se på. Den kan også gi et feilaktig bilde til barn og unge på hvordan sex mellom mennesker bør være. Få pornovideoer viser viktigheten av samtykke, grensesetting og bruk av beskyttelse. Nettsider som Pornhub verifiserer heller ikke om videoene som blir lastet opp er lagt til med samtykke eller ikke. Derfor havner også mye overgrepsmateriale av voksne og barn på denne nettsiden. Det er viktig å huske på at det de ser på nettet ikke er som i virkeligheten. Ungdom må sørge for informert samtykke ved å passe på at partneren virkelig har lyst, at begge er komfortable, at man beskytter seg og at de ikke skader seg selv eller partner, verken kroppslig eller følelsesmessig. *<u>Hvordan skille mellom porno på nett og bilder/videoer spredt uten samtykke?</u>* Det kan være vanskelig å skille mellom lovlig pornografi og ulovlig. Det finnes såkalte amatør videoer, som er laget med samtykke, men som ikke ser like «profesjonelt ut" som de store kjente filmene og skuespillerne.	

Et tips er å se på kvaliteten. Lovlig porno har som regel mye bedre bilde- og videokvalitet. Video vil ikke skurre og kamera står som regel ikke en fast vinkel. Hvis man er usikker, så er det en god regel å ikke spre videoen eller bildet videre.	
8. Nakenbilde? Mia forklarer - video: 1minutt og 3 sekunder Å dele intime bilder med en du er forelsket i, er spennende og kan skape nærhet. Også voksne gjør det. Seksualitet er (og skal være) naturlig. I noen tilfeller skjer det uønskede ting og bildet havner i feil hender. Det kan oppleves som svært krenkende hvis noen misbruker tilliten og sprer nakenbildet du sendte videre. Er det noe du kan gjøre for å sende nudes på en «tryggere måte»? *Her er noen tips:* – Ikke send nakenbilder hvor ansiktet ditt vises. – Ikke send nakenbilder der navnet ditt vises. – Hvis du kan unngå det, ikke send nakenbilder med gjenkjennbare merker som fødselsmerker osv. Som ungdom er det helt naturlig at du utforsker din egen seksualitet. Det er en naturlig del av det å bli voksen. Noen opplever et stort behov for å bli sett og likt, og sender nakenbilder til kjæresten eller noen de er forelsket i – i de fleste tilfeller helt frivillig. Å dele intime bilder med en du er forelsket i, kan oppleves som spennende, og for enkelte kan det bidra til å føle seg sett. Også noen voksne gjør det. Seksualitet er og skal være naturlig. Det er også mange som aldri kan tenke seg å sende nakenbilder av seg selv, det er også helt vanlig og naturlig. Du skal respektere dine og andres grenser også med tanke på dette. I noen tilfeller skjer noe uforutsett og bilder havner på avveie. Bildene kan spres til tusenvis på få minutter, og du aner ikke hvor bildene havner. Det kan oppleves som svært krenkende hvis noen misbruker tilliten og videresender et nakenbilde av deg til noen andre. Her finner du noen råd om hva du kan gjøre hvis noen sprer nakenbilder av deg mot din vilje: – Hjelp! Hva gjør jeg nå??? (link jeg ikke ser??) Utsatt for seksuell utpressing på nett? Det beste er å deaktivere profilen for en ukes tid eller du kan gjøre den privat. Om utpresser ikke kan kontakte deg, så har dette ofte en god effekt. Lovverket for nakenbilder *§ 267 a.Deling av krenkende bilder mv.* *Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som uberettiget gjør tilgjengelig for en annen bilde, film eller lydopptak av krenkende eller åpenbart privat karakter, for eksempel av noens seksualliv eller intime kroppsdeler, noen som utsettes for vold eller andre ydmykelser, eller noen som befinner seg i en svært sårbar eller utsatt situasjon*. Grovt uaktsom overtredelse straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. *§ 267 b.Grov deling av krenkende bilder mv.* *Grov overtredelse av § 267 a første ledd straffes med fengsel inntil 2 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på karakteren og omfanget av materialet som er tilgjengeliggjort, om overtredelsen har et systematisk eller organisert preg, om den er motivert av hevn eller innebærer et tillitsbrudd, og om den har hatt til følge særlig store påkjenninger for fornærmede.* *Anmeldelse til politiet* *Barn under 18 år må anmelde sak med en voksen, og det er viktig å anmelde slik at politiet kan hjelpe. Man kan ringe politistasjonen der man bor, eller møte opp hos politiet for å levere anmeldelse. Det kan være lurt å skrive ned hva som har skjedd på forhånd på et word-dokument, og legge screenshots og beviser i dokumentet. Alt kan lagres på en minnepenn når man levere anmeldelsen.*	

Noen saker vil bli henlagt. Det er likevel mulig at etterforskningen gjør at det vil være både forebyggende for nye saker mot en selv og at det kommer informasjon frem i saken som gjør at man kan forhindre at andre blir utsatt for det samme. Det er viktig å anmelde.

9. Hva er greit, og ikke greit?

I utgangspunktet er alle seksualiserte bilder av barn under 18 år ulovlige. Lovbestemmelsen i straffeloven § 311 «*Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn»* er imidlertid laget for å beskytte den mindreårige, og du vil derfor normalt ikke bli straffet for å ta nakenbilder av deg selv..

Tilfeller der det kan være ulovlig å sende nakenbilder av seg selv er når mottaker ikke har uttrykt et ønske om å ville ha slikt bilde. Uten samtykke går det under straffeloven §298 «*seksuelt krenkende atferd*» (kan sammenlignes med blotting).

Ifølge Medietilsynets rapport fra 2020 har 13% av barn og unge (13-18 år) sendt nakenbilder i løpet av det siste året.

Når et bilde er sendt, så har man mistet kontrollen over det. Et bilde som kommer på avveie, kan aldri slettes helt. Det finnes ingen garanti for at mottaker ikke lagrer eller deler bildet videre. Selv om det kan være fristende å sende et nakenbilde til kjæresten, så er det ikke sikkert dere er kjærester for alltid. Tenk dere derfor godt om før dere eventuelt sender et nakenbilde av dere selv.

- *Selv om det i en del tilfeller ikke er straffbart for deg å sende nakenbilder av deg selv til kjæresten din, er det viktig å tenke på at det kan være straffbart for kjæresten din å ha nakenbilder av deg.*
- *Det er i utgangspunktet ulovlig å ha nakenbilder av barn under 18 år. Dette er fordi nakenbilder av barn under regnes som «fremstillinger som seksualiserer barn» etter straffeloven § 311.*
- *Det er ikke lov å vise fram eller videresende nakenbilder av barn under 18 år. Dersom du er over 15 år og du har vist fram eller videresendt slike bilder, så kan du som utgangspunktet straffes for det. Dette gjelder uavhengig av om du sendte bildene for å være morsom, for å erte, mobbe eller om det er andre grunner.*
- *Det er ikke lov for noen å sende deg slike bilder uten at du vil ha det. Det kan være straffbart etter flere bestemmelser i straffeloven.*
- *Dersom bildene viser noen under 18 år, regnes det som å dele seksualiserte bilder av barn, noe som er straffbart etter straffeloven § 311.*
- *Hvis du er under 16 år kan det regnes som seksuelt krenkende atferd overfor deg, noe som er straffbart etter straffeloven § 305.*
- *Er du over 16 år, og du ikke har bedt om slike bilder, så kan det regnes som seksuelt krenkende atferd overfor noen som ikke har samtykket til det, etter straffeloven § 298.*
- *I noen tilfeller kan det også regnes som skremmende eller plagsom atferd, og være straffbart etter straffeloven § 266.*
- *Får du slike bilder så si ifra til en voksen som kan hjelpe deg, eller til politiet.*

10. Er det noen forskjell på nakenbilder og porno egentlig?

Det er forskjell på nakenbilder spredt uten samtykke og porno. Samtykke er like viktig på nett som i den fysiske verden. Har du ikke fått samtykke kan dette likestilles med blotting – seksuelt krenkende atferd.

Bilder som er spredt uten samtykke er ikke det samme som porno, det er bildetyveri og ulovlig. I flere tilfeller tvinges/trues personer, både voksne og barn, til å gjennomføre seksualiserte handlinger av kriminelle nettverk. Operasjons «Dark room» er et eksempel på hvor voksne har bestilt overgrep mot barn fra andre land over nett.

Bilder eller video som viser seksuell fremstilling av barn regnes som overgrepsmaterialet og er strengt forbudt.

11. Oppgave til elevene

Kommer det frem refleksjoner, kommentarer eller annet som du undrer deg over i oppsummeringen? Hvor høy terskel har du som voksen for å undersøke et utsagn, kommentarer eller reaksjon fra en elev? Tørr du?

12. Hva kan du gjøre om du opplever vanskelige situasjoner på nett?

Det finnes en rekke hjelpetjenester på nettet hvor man kan søke råd, men vi anbefaler at man også etablerer kontakt med en trygg voksen i lokalsamfunnet i tillegg. Noen som kan sørge for at man får det oppfølgingen man trenger på stedet man bor.

- www.korspahalsen.no: På Kors på halsens kan du prate eller chatte med voksne som er frivillige i Røde Kors. De hører på det du har å si, og hjelper deg om du vil. Tjenesten er anonym og gratis.
- www.snakkommobbing.no: En nasjonal chattjeneste drevet av Blå kors for barn og unge mellom 9 og 19 år.
- www.sexogsamfunn.no: På Sex og samfunns chat kan du ta opp spørsmål som omhandler sex, seksualitet og seksuell helse.
- www.ung.no**:** På ung.no får du blant annet svar på spørsmål om kropp, sex og seksuelle overgrep. Nettstedet er offentlig (drevet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet) og inneholder anonym og kvalitetssikret informasjon rettet mot ungdom.
- www.ungdomstelefonen.no: Dette er Skeiv ungdoms hjelpetelefon, hvor ungdom kan få svar på spørsmål om seksualitet, kjønn og identitet. Tjenesten tilbys på telefon, chat og melding.
- **Alarmtelefon for barn og unge 116 111**: Hit kan du ringe om du blir utsatt for ulike former for omsorgssvikt, eller som har behov for bistand på grunn av egen risikoatferd skal kunne henvende seg

Er det kommet noen utsagt, reaksjoner eller signaler fra elever som du reagerer på? Hvem skal følge dette opp?

Har kommunen du arbeider i et konsultasjonsteam hvor man kan drøfte bekymringer om vold og/eller seksuelle overgrep mot barn anonymt? Søk hjelp dersom du er usikker.